

ILONA ŠVIHLÍKOVÁ

Jak jsme se stali kolonií

Rybka Publishers

Copyright © Ilona Švihlíková, 2015
ISBN: 978-80-87950-17-3

Úvod

Titul knihy, kterou, čtenáři, právě otevíráš, zní *Jak jsme se stali kolonií*. Možná ti tento název zní příliš radikálně či ostře, ale na dalších stránkách se pokusím prokázat, že Česká republika se po roce 1989 integrovala do světové ekonomiky na bázi kolonie, respektive periferie, a to jak z hlediska ekonomického, tak i myšlenkového. Otázka, jestli to byla „jen“ souhra okolností nebo záměr, nebude asi nikdy přesně zodpovězena.

Tato kniha se bude ve všech svých částech snažit řídit tím, čeho se nám v ČR nedostává – kritickým myšlením. Ať už se to bude týkat stručného zhodnocení situace před tzv. sametovou revolucí, tj. výsledků centrálně plánované ekonomiky a porovnání pozice Československa v rámci zemí RVHP, nebo srovnání dnešní situace České republiky se Západem.

Česká cesta transformace bude zasazena do kontextu změn ve světové ekonomice, která na konci osmdesátých let již procházela procesem globalizace spojeným s nárůstem moci nadnárodních společností a byla již poznamenána takovými fenomény, jako je financilizace. Nelze opomenout, že Československo, respektive později Česká republika, si vytvářelo svůj transformační scénář pod vlivem tohoto prostředí, kterému již jasně dominoval neoliberalismus, vtělený v tzv. Washingtonský konsenzus, o němž ještě bude dále řeč. Proto budou kriticky posouzeny různé transformační cesty, od ruské po čínskou, se zvláštním zřetelem na roli načasování, posloupnosti kroků, ale i institucionálního rámce.

Československo bylo na počátku transformace ve srovnání s ostatními zeměmi tzv. východního bloku ve velmi dobré pozici. Budeme tedy zkoumat, jakými cestami byl tento náskok do značné míry promrhán, popřípadě nevyužit. Nejde ale v žádném případě o to, plakat nad rozlitym mlékem, nýbrž z minu-

losti se poučit, a především: narušit dogmatický obraz, který se prezentuje v mainstreamových médiích o tom, jak vše před rokem 1989 bylo jen katastrofálně špatně, zatímco po roce 1989 „směřujeme k lepším zítřkům“. Je to bohužel tak, že každý, kdo se pokusí o vyváženější pohled na minulost i současnost, je ihned nálepkován jako „bolševik“ – vskutku krásné vysvědčení pro dobu, která o sobě říká, že konečně přinesla svobodu vyjadřování. Černobílá dichotomie v polistopadovém diskurzu přetrvávala dodnes, ba zpevňuje kořeny – jen místo rudé se přebarvila namodro.

Tato kniha se proto nutně bude opírat o řadu čísel, statistik pro ČR i v rámci mezinárodního srovnání, ale pokusí se je prezentovat srozumitelným způsobem i pro ekonomického laika. Ekonomiku ale nelze vytrhnout a izolovat, či dokonce povýšit nad ostatní součásti společenského systému, proto bude pozornost věnována i oblasti politiky a mezinárodních vztahů tam, kde to bude vhodné.

Zásadní částí knihy je analýza současnosti. Pochopit, v čem vlastně žijeme, je nezbytným předpokladem pro ten nejtěžší úkol – něco s tím udělat. Ekonomická kolonie, jak už jsem naznačila, má bohužel i své politické a mezinárodní důsledky. *Projevuje se v neschopnosti elit vůbec vnímat, v jakém prostředí se ČR nachází a jaké jsou její strategické zájmy.* Vládnutí se maximálně omezuje na „slušnou údržbu“. Myšlenková periferie se projevuje ve zpozdilém a často jen mechanickém přebírání vzorů ze Západu, bez schopnosti empatie a pochopení zájmů České republiky. Není to jen „škoda“ – nejde „jen“ o plýtvání potenciálem.

Bez přehánění jde o přežití České republiky jako takové, neboť se nalzáme v epoše historických změn, v níž setrvání států nebude vůbec samozřejmé. Osa národního zájmu je proto klíčovou kategorií pro změnu, kterou se pokusím nastínit v závěru knihy. Tato změna nebude a ani nemůže být předestřena ve formě konkrétních legislativních doporučení, má alespoň skromnější cíl – vyvolat veřejnou debatu (kterou vést neumíme,

neboť se obvykle zvrtno do osobních urážek, výčitek nad minulostí a vulgarit) o tom, jaký smysl existence vůbec ČR má, z čeho chce v budoucnu žít a jak vnímá své místo ve světě. Přežívání jen na základě „tradice“ ve světě přelomových změn bude značný luxus, který se nám také nemusí vyplatit.

Jak už možná vyplynulo z úvodních slov, tato kniha je psána nejen ekonomkou s politologickým vzděláním včetně oboru mezinárodních vztahů, ale také vlastenkou, i když ono slovo dnes u nás zní poněkud nepatřičně, téměř extremisticky, jak by možná uvedla BIS. Je psána z pozice člověka, kterému není lhostejné, co se s touto zemí stane. Autorka je, jak už koneckonců napovídá název knihy, příznivkyní politické ekonomie. Není možné ignorovat, jaké mocenské skupiny se v průběhu transformace vytvořily a jaký je jejich vliv na ČR, a nelze přehlížet ani zahraniční mocenské skupiny působící u nás řadou kanálů. Nebudu se zdaleka zabývat jen svým „oblíbeným“ tématem odlivu zisků ze země. Nejde totiž „jen“ o peníze, ale také o ideový vliv na politické strany a hnutí či média. Tato kniha má být určitou výzvou k návratu k politické ekonomii, která se u nás stala téměř zakázaným pojmem.

Protože národ nelze odtrhnout od jeho historie, čerpám inspiraci z doby husitské (k níž se hlásím) i národního obrození, které bychom dnes – byť jednoduché analogie mohou být zavádějící – potřebovali jako sůl.